

Salvați Copiii România cere de urgență corectarea dezastrului financiar din educație: suntem campioni la sărăcia în rândul copiilor, abandonul școlar și analfabetismul funcțional

- *Procentul copiilor de 14 ani necuprinși în educație este de 11,35% (2,17 media UE), al celor de 15 ani de 16,81% (2,88% în UE), iar în cazul adolescenților de 16 ani proporția este de 19,26% (5% în UE);*
- *Doar 1,6% dintre copiii sub 2 ani au acces la educație timpurie (9,8% media UE), iar procentul ajunge la doar 21,1% în cazul celor care au împlinit 2 ani (35,2% media UE);*
- *România are nevoie de investiții considerabile și urgente în educație, procentul de 6% din Produsul Intern Brut fiind, în opinia Organizației Salvați Copiii, singura țintă rezonabilă pentru a respecta dreptul la educație echitabilă și de calitate copiilor noștri.*

București, 12 decembrie 2022: În România, cuantumul cheltuielilor pentru învățământ din totalul cheltuielilor publice generale, potrivit INS[i], este de doar 12,1%, în 2020, față de 14,1%, în 2019. Alocările bugetare pentru educație au fost, în 2019, de 3,16% (versus, 4,7% media UE 27)[ii], fiind cele mai scăzute din întreaga Uniune. Țara noastră se confruntă cu o intensitate record a sărăciei educaționale în rândul copiilor¹, exprimată prin sărăcie (41,5%) și analfabetism funcțional (43%), și, cu toate acestea, nivelul alocărilor resurselor financiare rămâne extrem de modest. În schimb, țări în care aceste probleme nu au nicidecum aceeași intensitate prioritizează cu responsabilitate educația: Suedia – 7,06%, Belgia – 6,25%, Finlanda – 6,06%, Cipru – 5,24%, Polonia – 4,67%, Slovenia – 4,61% sau chiar Bulgaria – 4,20%. În acest context, Organizația Salvați Copiii adresează o scrisoare deschisă autorităților, prin care atrage atenția asupra faptului că orice inițiativă de blocare a investițiilor bugetare adecvate nevoilor elevilor și sistemului de învățământ, prin renunțarea alocării bugetare a 6% din Produsul Intern Brut, țintă stabilită din 2011 prin art. 8 al Legii educației naționale² și niciodată respectată, va arunca o altă generație de copii în una dintre cele mai injuste forme ale inechității din societatea românească, cea din educație.

O astfel de decizie, justificată de către Guvernul României prin necesitatea ”**de a conduce politica fiscal-bugetară în mod prudent**”,³ reprezintă nu doar o poziție inoportună, mare parte dintre copiii români fiind constrânși să plătească cu viitorul lor, dar și ignorarea unor dispoziții legale în vigoare și nesocotirea gravă a obligației Guvernului României de a pune în centrul activităților sale interesele copiilor.

ANALIZA SALVAȚI COPIII ROMÂNIA

Interesele superioare ale copiilor nu reprezintă repere decizionale pentru Parlamentul și Guvernul României în elaborarea și adoptarea bugetului de stat.

Faptul că dreptul la educație de calitate aparține fiecărui copil indiferent de locul și familia în care se naște e un principiu esențial și susținut în mod universal. Președintele României sublinia în proiectul "România Educată"⁴ că educația este "o prioritate reală la toate nivelurile", trebuie să fie "accesibilă tuturor, în mod echitabil" și "cheia pentru dezvoltarea sustenabilă a țării noastre". În același proiect se menționa că "pe fondul pandemiei de COVID-19 și a pierderilor educaționale asociate, este de așteptat ca, în politica de finanțare, educația să fie prioritizată."

Principiul interesului superior al copilului trebuie să devină criteriul de evaluare a onestității față de copii în deciziile autorităților din această țară, și nu o expresie goală de conținut. Nu am regăsit acest principiu fundamental în proiectele de lege privind bugetul de stat. Nici acum, nici în trecut! Deși Constituția României proclamă "regimul special de protecție și de asistență a copiilor"⁵, iar obligațiile internaționale asumate prin ratificarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului impun Guvernului, la toate nivelurile sale, "să evalueze continuu impactul asupra copiilor al oricărei propuneri de lege, politică sau alocare bugetară"⁶. **Constatăm că, în niciun an din cei 12 care s-au scurs de la adoptarea Legii educației naționale, autoritățile nu au realizat o astfel de evaluare și nu au considerat că deciziile lor trebuie "să se subordoneze cu prioritate principiului interesului superior al copilului".⁷**

Cheltuielile publice pentru educația copiilor români sunt cele mai scăzute din Uniunea Europeană, iar părinții sunt nevoiți să acopere lipsurile sistemului.

În România, cheltuielile publice pentru educație (nivelurile de la educație preșcolară până la educație terțiară) au fost, în 2019, de **3,16% (versus, 4,7% media UE 27)**, fiind cele mai scăzute din întreaga Uniune. Țara noastră se confruntă cu un nivel record al sărăciei educaționale în rândul copiilor⁸, exprimată prin sărăcie (41,5%) și analfabetism funcțional (43%), și, cu toate acestea, nivelul alocărilor resurselor financiare rămâne extrem de modest. În schimb, țări în care aceste probleme nu au nicidecum aceeași intensitate prioritizează cu responsabilitate educația: Suedia – 7,06%, Belgia – 6,25%, Finlanda – 6,06%, Cipru – 5,24%, Polonia – 4,67%, Slovenia – 4,61% sau chiar Bulgaria – 4,20%.

Un exemplu simplu, pentru anul 2019, îl reprezintă Finlanda cu o alocare de 6,06% dintr-un PIB aproape egal cu cel a României (240 mld € față de 224 mld €) la o populație de 3,5 ori mai mică și lipsită de multiplele dificultăți cu care se confruntă familiile din țara noastră: sărăcie și excluziune socială, analfabetism funcțional generat prin școală, lipsa accesului la servicii medicale de calitate, absența serviciilor în mii de localități ori nivel general scăzut de educație. Deși contextul social și economic e incomparabil mai favorabil, Finlanda pune preț pe educația copiilor și alocă, pentru toate nivelurile învățământ (fără ciclul universitar), 10.944 de € per elev (6,06% din PIB), ceea ce înseamnă o sumă de 5,41 de ori mai mare decât cea prevăzută pentru un copil din România, de 2.024 €.⁹

Finanțarea deficitară a învățământului, multiplele reforme începute și abandonate pe traseu au făcut ca, în perioada 2010-2018, costurile ascunse ale educației să se dubleze: în medie, de la 1.490 lei per copil la 3.093 lei.¹⁰ Iar în 2021, contribuția părinților a ajuns la 6.798 de lei¹¹, după însumarea răspunsurilor privind cheltuieli specifice (echipamente digitale pentru școala online, pentru meditații, rechizite, manuale, transport, materiale igienico-sanitare), ceea ce reprezintă valoarea costului standard per elev pentru 2022, stabilit la 6.386 de lei.

De aceea, luând în considerare diferențele de context social și economic și de alocare bugetară (statistic ori exprimată concret) și faptul că părinții continuă să acopere costurile ascunse ale sistemului de învățământ, lucru inacceptabil în toate țările UE, **media europeană a fondurilor alocate educației, de 4,7%, proclamată de Guvernul României drept ținta finală a investițiilor în educație, nu este deloc relevantă și suspendă dreptul la educație de calitate prin neajustarea bugetară la nevoile reale ale copiilor.**

Deși esențiale pentru dezvoltarea educațională a copiilor, îngrijirea și educația timpurie, preșcolară și primară sunt subfinanțate cronic

Referitor la accesul la învățământul obligatoriu, procentul copiilor de 14 ani necuprinși în educație este de 11,35% (2,17 media UE), al celor de 15 ani de 16,81% (2,88% în UE), iar în cazul adolescenților de 16 ani proporția este de 19,26% (5% în UE).¹²

Mai mult, cele mai mari diferențe dintre procentul înregistrat de România și media europeană apar la primele niveluri de educație cărora orice strategie în educație le-ar acorda o atenție sporită, specialiștii considerându-le fundamentale în egalizarea de șanse dintre copiii vulnerabili și cei non-vulnerabili. De exemplu, în privința alocărilor pentru învățământul primar, în timp ce media europeană este de 1,05% (Suedia, Cehia, Cipru, Polonia și Bulgaria înregistrând cele mai ridicate niveluri de investiție, între 1,94% și 1,83), România consideră nejustificat că este suficientă o alocare de 2,42 de mai mică, adică **0,45% din PIB.**

Aceste aspecte reprezintă un dezechilibru major. Organizația Salvați Copiii a arătat de-a lungul anilor, prin analizele sale și programele derulate în comunitățile dezavantajate socio-economic (de ex., studiile privind sărăcia, proiectele grădinițelor estivale etc. – www.salvaticopiii.ro), că problemele legate de accesul la educație încep de la cele mai mici vârste, intervențiile susținute prin investiții adecvate și distribuite echitabil putând conduce la o egalizare a șanselor. Dar, în condițiile în care infrastructura lamentabilă permite ca doar 1,6% dintre copiii sub 2 ani să aibă acces la educație timpurie (9,8% media UE), iar procentul ajunge la doar 21,1% în cazul celor care au împlinit 2 ani (35,2% media UE), putem observa că această oportunitate nu este deloc valorificată în politicile

educaționale din România.

De asemenea, educația și îngrijirea copiilor preșcolari se confruntă în România cu una dintre cele mai scăzute rate de participare și cu o infrastructură dezechilibrată între rural și urban. Conform Monitorului Educației și Formării 2022, în 2020, includerea copiilor cu vârsta între 3 ani și vârsta de începere a învățământului obligatoriu a fost de doar 78,2% față de media Uniunii Europene de 93%.¹³

În cifre absolute, tabelul de mai jos reflectă diferențele uriașe între resursele alocate de România, Bulgaria, Slovenia și media europeană, pentru cele trei cicluri de educație considerate decisive în asigurarea unui start bun copiilor în dezvoltarea lor educațională.¹⁴ **Cu suma de bani acordată de Guvernul României nu putem vorbi de responsabilitate politică față de educația copiilor noștri și, astfel, nu putem spera la îmbunătățirea situației din sistemul de educație gimnazială, liceală și chiar universitară.**

Cheltuieli publice	Educație timpurie (0-3 ani)	Educație preșcolară (3-5 ani)	Ciclul primar (6-11 ani)
România (cele mai scăzute valori din UE)	1.659 €/copil	1.585 €/copil	1.077 €/copil
Bulgaria	2.628 €/copil	2.628 €/copil	2.016 €/copil
Slovenia	4.439 €/copil	3.074 €/copil	5.143 €/copil
Uniunea Europeană	6.394 €/copil	4.059 €/copil	6.359 €/copil (fără Slovacia)

Părăsirea timpurie a școlii se menține la un nivel deosebit de ridicat, ceea ce afectează pe termen lung dezvoltarea socială și economică a României.

Raportul european menționat mai sus atrage atenția că, direct legat de startul nefavorabil dezvoltării educaționale a copiilor în primii ani de viață, rata tinerilor cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani care nu absolviseră ciclul de învățământ secundar superior și care nu urmau niciun program educațional sau de formare rămâne semnificativ mai mare, de 15,3% în România față de media UE de 9,7%. Sub acest aspect, cei mai afectați sunt tinerii romi, doar 22% dintre ei absolvind ciclul de învățământ secundar superior, față de 83,3 % din totalul populației. De asemenea, rata de părăsire timpurie a sistemelor de educație și formare este de peste 5 ori mai mare în zonele rurale (23,2 %) față de cele urbane (4,5 %).

În privința diferențelor în calitatea și individualizarea actului educațional, țara noastră se caracterizează prin cea mai accentuată *subperformanță educațională severă* în rândul elevilor din medii socio-economice dezavantajate față de cei din medii socio-economice dezvoltate, pentru toate cele trei scale (citit, matematică și știință), cu un indicator al inechității de 39%, în timp ce media europeană este de 19,3%.¹⁵ Banca Mondială avertiza că "un copil născut astăzi în România este de așteptat să atingă doar 60 % din potențialul său productiv ca adult, comparativ cu 100 % dacă acesta ar beneficia pe deplin de educație și sănătate de calitate, disponibile în alte țări ale UE."¹⁶ iar în aceste condiții acumularea de capital uman necesar dezvoltării economice este cea mai scăzută din Europa și variază foarte mult de la un județ la altul. **Lipsa rezultatelor în învățare și a capacității de aplicare a cunoștințelor achiziționate împiedică dezvoltarea autonomiei personale, în sens profesional, social ori cultural¹⁷, și afectează iremediabil la nivel societal, pe termen mediu și lung, absorbția și adaptabilitatea, în viitor, a forței de muncă calificate și performante.**

Amânările succesive ale aplicării art. 8 din Legea educației naționale nr. 1/2011 (finanțarea cu 6% din PIB) au lipsit sute de mii de copii de acces la educație de calitate.

Prorogările succesive ale aplicării acestei dispoziții, cu un caracter discriminatoriu la adresa copiilor, singurii cetățeni români neîndreptățiți cu atâta consecvență timp de 12 ani, vor adânci inechitatea sistemică a educației din România. Socotind procentele din PIB însușite și redirecționate nedrept de către autorități timp de 11 ani, anual aproximativ 2,5 procente, acestea însumează 50 de miliarde de euro¹⁸, bani care nu au ajuns niciodată să fie folosiți pentru construirea și modernizarea creșelor, grădinițelor și școlilor, pentru transportul copiilor, creșterea accesului la educație, a siguranței și calității climatului școlar etc. De-a lungul anilor, cu aceste resurse financiare:

- am fi putut reduce considerabil decalajele istorice ale infrastructurii școlare (școli moderne, grupuri sanitare sigure, laboratoare, biblioteci, cabinete medicale, tehnologie digitală) dintre mediul urban și mediul rural,
- ar fi fost posibilă extinderea programelor remediale sau de tip "Școală după Școală" pentru cuprinderea a cel puțin 500.000 de copii,
- proporția copiilor care au abandonat școala, care au părăsit timpuriu sistemul de educație sau care sunt afectați de analfabetism funcțional ar fi cunoscut cu siguranță o scădere semnificativă,
- cuprinderea în învățământul preșcolar din comune și sate ar fi fost comparabilă cu cea înregistrată în mediul urban,
- formarea reală și salarizarea corespunzătoare a cadrelor didactice, ca și masa caldă și

hrănitore pentru fiecare copil în fiecare zi de școală, ar fi devenit realități ale sistemului de educație.

Cheltuielile pentru educația copiilor reprezintă investiții pentru viitorul economic al României.

Numeroase studii au arătat că investițiile în educație, în special în copilăria timpurie, preșcolară ori în primii ani de școală, reprezintă o strategie economică extrem de rentabilă care asigură dezvoltarea forței de muncă a unei națiuni. Precizând că orice investiție în educație e benefică, indiferent de vârstă (copilărie, adolescență, vârsta adultă), James J. Heckman, doctor în științele economice și laureat la Premiului Nobel pentru Economie (2000), a demonstrat, prin celebra sa ecuație,

<p><i>"investiții+dezvoltarea+susținerea = profit</i> <i>[educației timpurii și preșcolare] [forță de muncă competentă, productivă și valoroasă]</i></p>
--

că programele destinate copiilor între 0 și 7 ani înregistrează cea mai mare rată de recuperare a investiției între 7% și 10% pe an, tradusă prin creșterea performanțelor școlare și profesionale, precum și prin reducerea costurilor în ceea ce privește educația remedială, sănătatea și cheltuielile sistemului de justiție penală.¹⁹ O altă concluzie similară stabilea că, pentru fiecare dolar investit în educația copiilor de vârstă mică, societatea va primi înapoi de la 7\$²⁰ până la 16\$ (aproximativ 13\$ pentru societate și 4\$ pentru adult).²¹

În această serie de argumente, UNICEF România a recomandat Guvernului ca țara noastră "să acorde prioritate maximă educației timpurii și celei primare", arătând, în raportul său din 2015²², că "**dacă România ar crește treptat investiția în educație, de la 4,1% la 6% din PIB, s-ar înregistra o creștere economică mai mare**", iar această măsură "ar aduce un câștig de 12-17 miliarde de euro în următorii zece ani". De asemenea, UNICEF a arătat că "*fiecare an suplimentar petrecut pe băncile școlii crește venitul viitorului adult cu 8-9%, reduce riscul șomajului cu 8% și riscul de probleme grave de sănătate cu 8.2%.*"²³

Aceste câteva analize științifice sunt lecții elementare de economie și finanțe publice de care tot mai multe state (precum Bulgaria, vezi mai sus) țin seama în proiectarea cheltuielilor bugetare. Amputarea acestor investiții înseamnă, pur și simplu, ratarea obiectivelor de dezvoltare economică pe termen lung a României, deznodământ pe care Guvernul, prin modul în care înțelege să gestioneze bugetul de stat pentru 2023, și-l asumă.

Măsurile urgente propuse de Organizația Salvați Copiii

În acest context de natură să provoace doar îngrijorare, **România are nevoie de investiții considerabile și urgente în educație, procentul de 6% din Produsul Intern Brut fiind, în opinia Organizației Salvați Copiii, singura țintă rezonabilă pentru a respecta dreptul la educație echitabilă și de calitate copiilor noștri.** Creșterile de alocare bugetară, determinate prin analize ale nevoilor din sistemul de educație, ar trebui să nu fie mai mici de 1 procent anual, astfel încât anul 2025 să devină primul an în care educația, domeniu esențial pentru "protejarea identității culturale"²⁴, să fi beneficiat, pentru prima dată în istoria ultimelor trei decenii, de cele 6 procente cuvenite din PIB.

Ținând seama de perioada actuală de elaborare și aprobare a bugetului de stat pentru 2023 și de obiectivele strategice ale Garanției pentru Copii, vă adresăm solicitarea de a aplica următoarele măsuri ce pot contribui la asigurarea incluziunii și a egalității de șanse în educația copiilor:

- creșterea alocărilor bugetare pentru 2023, astfel încât să fie majorate inclusiv sumele pentru cheltuielile cu bunuri și servicii, componentă a costului standard per elev;
- revizuirea mecanismului de finanțare a școlilor din mediul rural pe baza indexului de risc educațional și a coeficientului de finanțare, "*inclusiv redistribuirea resurselor (financiare, materiale, cadre didactice etc.) către zonele și școlile cu risc crescut de abandon școlar*"²⁵;
- prioritizarea finanțării educației timpurii și primare;
- eliminarea diferențelor de infrastructură școlară dintre rural și urban pentru egalizarea șanselor copiilor,
- asigurarea de la bugetul de stat a sumelor necesare pentru burse și decontarea integrală a transportului elevilor navetiști (rectificările anterioare nu au inclus cheltuielile de transport ale elevilor);
- stimularea financiară a cadrelor didactice de a preda în zonele defavorizate și în școlile cu risc educațional crescut;
- finanțarea celorlalte programe cu impact semnificativ în creșterea incluziunii și calității în educație (masă caldă în școli, voucherele educaționale, conform OUG nr. 133/2020, programul/tichetele pentru programele Școală după Școală, intervențiile de educație remedială etc.).

Persoană de contact: George Roman , Director Advocacy, Salvați Copiii România, tel. 0722605904,
george.roman@salvaticopiii.ro

Despre Organizația Salvați Copiii

De 32 de ani, Salvați Copiii România construiește programe sociale, politici publice și practici solide în beneficiul copilului din România. Expertiza și complexitatea proiectelor la nivel național fac din organizație o instituție socială esențială, al cărei rol este medierea între societatea și autoritatea publică, în beneficiul copilului. În cele peste trei decenii de activitate, Salvați Copiii a intervenit activ în societate, identificând soluții concrete pentru protejarea și sprijinirea copiilor vulnerabili, și a militat, în același timp, pentru o colaborare viabilă cu a asigurarea interesului superior al copilului. Salvați Copiii și autoritățile decidente, pentru a asumat rolul de supraveghere vigilentă a autorităților publice, în așa fel încât acestea să implementeze politici publice de durată care să corecteze cauzele care duc la vulnerabilizarea copiilor. Totodată, organizația a reușit să creeze rețele active de solidaritate, prin încurajarea responsabilității sociale a companiilor și a societății, în sens larg. În calitate de membru al Save the Children, cea mai mare organizație independentă din lume care promovează drepturile copilului și care cuprinde 30 de membri și desfășoară programe în peste 120 de țări, VIZIUNEA noastră este o lume care respectă, pentru fiecare copil, dreptul său la supraviețuire, educație, protecție și participare, asumându-ne MISIUNEA de a obține progrese importante privind modul în care copiii sunt tratați și producerea schimbărilor imediate și de durată în viața acestora. Peste 2.920.000 de copii au fost implicați în programele și campaniile Organizației Salvați Copiii.

^[i] INS, Execuția bugetului de stat pe categorii de venituri și cheltuieli (2011 – 2020).

^[ii] Eurostat.

¹ Salvați Copiii, 2016, *Eradicarea sărăciei educaționale și materiale în rândul copiilor din Europa* <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/2c/2cd8e751-50c6-4827-af47-6d051a94979d.pdf>

² Articolul 8, Legea educației naționale nr. 1/2011

Pentru finanțarea educației naționale se alocă anual din bugetul de stat și din bugetele autorităților publice locale minimum 6% din produsul intern brut al anului respectiv. Suplimentar, unitățile și instituțiile de învățământ pot obține și utiliza autonom venituri proprii. Pentru activitatea de cercetare științifică se alocă anual, de la bugetul de stat, minimum 1% din produsul intern brut al anului respectiv.

Notă:

Potrivit art. 50 din ORDONANȚA DE URGENȚĂ nr. 114 din 28 decembrie 2018, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 1116 din 29 decembrie 2018, în perioada 2019-2021 nu se aplică prevederile art. 8 din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare.

Conform alineatului (1) al articolului XI din ORDONANȚA DE URGENȚĂ nr. 130 din 17 decembrie 2021, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 1202 din 18 decembrie 2021, prevederile art. 8 din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, se aplică începând cu anul 2023.

³ Potrivit Ordonanței de Urgență a Guvernului

https://mfinante.gov.ro/documents/35673/5553347/proiectOUGmasirifiscbug_29112022.pdf

⁴ Proiectul România Educată - <http://www.romaniaeducata.eu/>

⁵ Constituția României - Articolul 49. (1) Copiii și tinerii se bucură de un regim special de protecție și de asistență în realizarea drepturilor lor.

⁶ *General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration* (art. 3, para. 1), CRC/C/GC/14, Committee on the Rights of the Child, United Nations.

⁷ Articolul 2, Legea privind protecția și promovarea drepturilor copilului nr. 272/2004

(1) Prezenta lege, orice alte reglementări adoptate în domeniul respectării și promovării drepturilor copilului, precum și orice act juridic emis sau, după caz, încheiat în acest domeniu se subordonează cu prioritate principiului interesului superior al copilului.

⁸ Salvați Copiii, 2016, *Eradicarea sărăciei educaționale și materiale în rândul copiilor din Europa* <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/2c/2cd8e751-50c6-4827-af47-6d051a94979d.pdf>

⁹ Eurostat, 2021.

¹⁰ Salvați Copiii, 2018, *Cercetare cu privire la costurile „ascunse” din educație* - <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/9f/9fec6efa-93cd-4a23-97654d62bf239809.pdf>

¹¹ Salvați Copiii, 2021, *Costurile educației în contextul pandemiei COVID 19*, <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/56/564f73ce-954b-41d5-8d70-463a42858a7b.pdf>

¹² Eurostat, 2021.

¹³ Comisia Europeană - Direcția Generală Educație, Tineret, Sport și Cultură, 2022. *Monitorul Educației și Formării 2022*.

¹⁴ Eurostat, 2019.

¹⁵ European Commission (Joint Research Centre) calculations based on OECD's PISA 2018 data.

¹⁶ World Bank. 2020. Markets and People : Romania Country Economic Memorandum. International Development in Focus;. Washington, DC: World Bank. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/33236> License: CC BY 3.0 IGO.

¹⁷ Interviu cu Pr. univ. dr. Lazăr Vlăsceanu <https://www.g4media.ro/video-profesorul-lazar-vlasceanu-intelectualitatea-romaneasca-este-rupta-de-marile-probleme-ale-romaniei-contemporane-romania-educata-e-un-proiect-pentru-secolul-19-s-a-atins-nivelul-de-analfabet.html>

¹⁸ Eurostat, 2022. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00001/default/table?lang=en>

¹⁹ Heckman, J. J. (2006). Skill Formation and the Economics of Investing in Disadvantaged Children. *Science*, 312(5782), 1900–1902. doi:10.1126/science.1128898

²⁰ National Institute for Early Childhood Education Research, www.heckmanequation.org

²¹ Lifetime Effects: The High/Scope Perry Preschool Study Through Age 40 (pp. 194–215), by Lawrence J. Schweinhart, Jeanne Montie, Zongping Xiang, W. Steven Barnett, Clive R. Belfield, & Milagros Nores, 2005, Ypsilanti, MI: High/Scope Press. © 2005 by High/Scope® Educational Research Foundation. Vezi: https://nieer.org/wp-content/uploads/2014/09/specialsummary_rev2011_02_2.pdf

²² Varly, P. et al., 2015, Costul investiției insuficiente în educație în România: raport final pentru UNICEF.

<https://www.unicef.org/romania/media/4226/file/Costurile%20Investi%C8%9Biei%20Insuficiente%20%C3%AFn%20Educa%C8%9Bie%20%C3%AFn%20Rom%C3%A2nia.pdf>

²³ UNICEF, Pachetul Minim de Servicii - Dezvoltarea copiilor în sânul familiei și accesul la servicii medicale și la educație oferă cea mai bună șansă de reușită în viață, <https://www.unicef.org/romania/ro/pachetul-minim-de-servicii>

²⁴ Președintele României, Klaus Werner Iohannis, Cuvânt înainte – Proiectul România Educată, 2021.

²⁵ Proiectul România Educată - <http://www.romaniaeducata.eu/>